NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X. V sredo 29. septembra (ranojesna) 1852. *List 78.*

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

VIII.

Na grobi.

Ugrabljen, ah! že v cvetji dní!
Spominek naj te ne teží;
Al grobljo tvojo naj krasé
Pomladi perve rožice,
Cipresa oveva v nežni mračnosti!

Kjer one reke tok verší,
Tam često mračna žal sloní,
Si misli sanjami napaja,
Počasno idé, zre, postaja —
O revca! mertvih stop tvoj ne budí!

»Proč! vemo, da solzé so prazne,
Da smert ne zre na gorko žal«,
Če to li unemit' tožbe razne?
Mànj jokati zato pečal?
Clo ti — ki svetješ pozabljenje mi,
Obraz tvoj bled je, i tvoje oko solzí.

Kmetijske skušnje.

(*Skušnje z žitno sejavnico*), ki se Šerdinska *) sejavnica imenuje in ktero so svítli nadvojvoda Janez gosp. Hoepfner-ju v Grottenhof-u na Štajarskim lani poskusiti dali, so se tako dobro obnesle, da ta mašina zasluži živo priporočilo vsim kmetovavcam, ker se 1) še več kot polovica sémena pri setvi prihrani, 2) žito veliko lepši raste in tudi ojstra zima ga ne pokončá, ker zerna se po njivi enakomerno razdelé in vse enako globoko v zemljo pridejo, (ta dobrota se je pretečeno zimo pri rèži očitno pokazala); 3) z mašino sejano žito ne poleže tako lahko, kakor tisto, ki je bilo z roko sejano, zato ker tudi bilka močnejši zrase; 4) zernje s mašino sejaniga žita je veliko lepši in bolj čversto, se tedaj tudi dražji prodati zamore. Tudi skušnje, ki so jih v podružnici Wildonski napravili, poterdijo vse to. Vredništvo „Štaj. časnika" priporoča o razglasu teh skušinj: naj bi se začelo, kjer koli je moč, žito z mašinami sejati, ter pravi: v našim cesarstvu je blizo 36 milionov oralov njiv; če se le polovica njih s pšenico, rèžjó, ječmenam in ovsam vsako leto obseje, znese vsakoletni prihranek na sémenu blizo 27 milionov vaganov, ki je vredno nar manj 54 milionov goldinarjev.

Če se tedaj žito z roko seje, se zameče in potrosi pri setvi vsako leto 54 milionov goldinarjev v celim cesarstvu — strašna potrata! - in verh vsiga tega ga še čez zimo veliko pozebe in pognjije. Po skušnjah na Angleškim, v Škocii, Belgii itd. je tako gotovo, kakor je „amen" v očenašu, da je pridelk žita z mašino sejaniga veliko veliko veči od taciga z roko sejaniga.

(*Kako ravnati z lesam za kurjavo?*) Derva, ki se sekajo mesca svečana ali marca, kadar sok v deblo gré, dajo nar več vročine. Mlad les gorí scer rad in hitro, pa ne zda toliko za kurjavo. Veliki štori in korenine ne dajo posebno veliko vročine, ker se bolj v oglje spremené, kakor da bi goreli, in veliko obstojnih delov lesa zbeží v podobi dima in se kot saje na dimnik vleže. Les za kurjavo naj se shranuje na suhih in zračnih krajih, in tisti, ki ima na ognjiše ali peč priti, naj se tako seka, da na vsih krajih ob enim gorí; poléna tedaj ne smejo predolge biti, ker predolgi konci ne zgoré popolnama. Pa tudi, kakor je znano, vsak les ni za kurjavo enako dober; po sledeči versti derv se ravná njih vročina: nar več vročine da javorov les, za tem mecesnov, potem bukovo deblo, za tem borov, po tem zimskiga hrasta, za tem brezov, po tem poletniga hrasta, za tem bukovih vej, potem smrek, za tem lipov, jelšev in jelov.

(*Napraviti, da češplje, slive, češnje in vsako košično sadje hitreje zori*), naj se po skušnjah na Francoskim zvedenih rodovitne veje drevesa ene pavce (cole) od debla z železnim srednje močnim dratam večkrat terdno ovijejo in obá konca dratú potem močno skup pritegneta. Po tacih prevezah se zamore na ravno tistim drevesu prej in poznej zrelo sadje prirediti. Ker drevesni sok k takim vejam, ki niso prevezane, obilniši priteka, se lahko zapopade, da zavoljo tega sad hitrejši rase in da je 2 do 3 tedne poprej zrel.

(*Nikar mišice ali arsenika za živino!*) Ker je več kmetovavcov iz Štajarskiga kantonsko poglavarstvo v Gradcu prosilo: naj bi se jim licencije dale, po kterih bi smeli mišico ali arsenik iz apotek dobivati, ker ga potrebujejo zoper pšenični snet, da séme ž njo zmešajo, je odbor Štaj. kmetijske družbe na to vprašanje odgovoril, da noben pameten kmetovavec mišice za to ne rabi, ker je gotovo, da nič ne pomaga. Med tem pa se je zvedilo, da ima več gospodarjev na zgornjim Štajarju (mi bi rekli tudi v druzih deželah) strašno nevarno in škodljivo navado konjem in kravam mišice dajati v neumni misli, da mišica, ki je nar huji strup, konje zredí in pri kravah molžo pomnoží. Napihne jih, napihne, ne pa

*) V Šerding-u v gornji Austrii je c. k. poštar Weninger mašino znajdel, s ktero se pšenica, rèž, ječmen in oves seje, kakor s Burger-jevo sejavnico turšica; od tod se omenjena sejavnica imenuje Šerdinska! Vred.

zredí. Tudi vodenični človek se vidi debel, pa kdo bo dal kaj za vodenično debelost! Ravno taka je tudi z mlekam tacih krav, ki se z mišico pitajo. In kako nevarno je zraven tega tudi to za živino! Če se ji le enkrat mervica preveč da, živino umorí. Pa tudi za ljudí je nevarno. Na Bistriškim gradu poleg Krieglaha, kjer so tudi dekle kravam mišice dajale, so začeli delavci bolehati, kterim se je od teh krav mleko dajalo, tako da nihče več ni hotel ne kaplice tega mleka pokusiti. Kravam pa so se zobje majali in napihnjena debelost je berž minula, ko niso več arsenika dobivale. Nikar tedaj mišice nobeni živini!

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Dnína za posle in delavce.

Kar dníno (lon) za posle in delavce vtiče, je na Angleškim takole:

Šebitni (neoženjeni) pôsli so le pri majhnih kmetijah; pri večih kmetijah so pôsli praviloma oženjeni ali omoženi, in se takole derže: Zraven staniša najemnikoviga (štantmana) so posamne staniša pri tleh z 2 ali 3 sôbami, s kuhino in enim hramam. Tako stanišče je eni družini določeno. Na več kmetijah so te stanišča eno zraven druziga v posebnim pohištvu; na sredi taciga pohištva je večidel vodnjak (štirna), zadej pa ima vsak posel majhin vertič za zelenjavo.

Zraven staniša in imenovaniga vertiča dobí ena taka družina v okolici Dumbarski 60 bušljev ovsa, to je, po našim $34^{7}/_{10}$ vaganov, 18 bušljev ječmena, to je, $10^{4}/_{10}$ vag., 8 bušljev bôba ali graha, to je, $4^{5}/_{10}$ vag.; v denarju dobí 20 šilingov ali po našim 10 fl., oglja za kurjavo za 30 fl.; vèrh vsiga dobí vsak tak posel še eno kravo, da jo smé za se molsti. Če vse to skupej zrajtamo po Angleški ceni, prejme taka poselska družina zraven stanovanja in verta na leto 258 fl. 25 krajc.

Delavcem pa se krave za vžitek le v Škocii prepušajo; vender bi bilo prav, ako bi ta navada povsod bila, kodar imajo take poselske družine, ker to jim je velika pripomoč.

Na Diksonovi kmetíi, 4 milje za Edinburgam, so hlapci na leto po 10 liver, to je v našim denarji po 100 fl. plačani, za živež na teden se pa rajta po 6 šilingov ali 3 fl., — po tem takim dobí en hlapec na leto 256 fl.

Nar višji plačilo v denarji, ki ga hlapec na leto prejme, je 20 liver (200 fl.), nar manjši 6 liver (60 fl.); — nar višji plačilo za deklo je 12 liv. (120 fl.), nar manjši 4 liv. (40 fl.)

Nar slabji jéd za posle, ki obstojí iz ovsene kaše, slaníkov (arenkov) in nekoliko bôba, veljá na izhodnim bregu Angleškiga in v Škocíi na teden po 2 fl., in če delavec to jéd dobí, je zadovoljin, če se mu še 30 krajc. na dan plača. To znese v 300 delavnikih ali v enim letu 254 fl.

Za Glasgovam dobijo delavci poleti 5 fl., pozimi pa 4 fl. 30 kr. na teden. Nar višji plačilo moškiga delavca na deželi za teden znese 6 fl., kadar ni čas žetve, — o žetvi pa 7 fl. 30 krajc., zraven tega pa ne dobivajo delavci nobene pijače.

Delavkam na deželi se plača na dan po 20 do 30 kr., na teden od 2 do 3 fl.

Za košnjo in žetev se večkrat plačuje po čez, to je, po 6 do 8 fl. za oral.

V fabrikah se plačuje ženskim na teden po 3 do 5 fl., moškim po 8 do 10 fl. To je velik razloček, in zato fabrikantje za ložji dela raji ženske v delo vzamejo, kakor moške; to je pa tudi vzrok, da na Angleškim mora večkrat žena moža rediti, če mož dela ne dobí.

Zidarji in tesarji se enako plačujejo, po $1^{1}/_{2}$ fl. do 2 fl. na dan.

Podmojstri (kseli) si zaslužijo na teden od 7 fl. 30 kr. do 17 fl. 30 kr.; nar višji plačilo na teden od 15 do 17 fl. pa dobivajo peki.

Kupčijski strežnik (Commis) se plača na leto po 80 do 100 liver (po našim 800 do 1000 fl.); pisatelji v kupčijskih pisarnicah se plačujejo po 150 do 200 liver, to je, po 1500 do 2000 fl.

Sploh se zamore na Angleškim in v Škocii en delavec v kmetijskih delih na leto na 260 fl., delavka pa na 160 fl. rajtati.

Kar delavce in delavke na kmetih vtiče, pravi gosp. doktor Hlubek, je lepo viditi, kako čedne in snažne so njih stanovanja in kako snažno so obločeni ženske in moški. Kaj taciga se zunaj Olandie nikjer drugod ne vidi; tù sèm bi mogli tudi naši kmetje iti se snažnosti učit.

Na Angleškim je delavcu njegova véra sveta, on moli Boga in spoštuje svojiga gospodarja, brez da bi pozabil, da tudi on je človek kakor gospodar njegov, kteriga spoštuje, pa se mu vunder pod nogami ne valja. Pri vsaki družini — pravi doktor Hlubek — sim najdel sveto pismo, „penny-magacin“ in druge podučne bukve mnoziga zapopadka, — v cerkvah pa se vidi pobožnost in tako lepa obnaša, kakor je ni vidil nikjer drugod. Angleško ljudstvo po deželi je prave pobožnosti polno.

Naj se govorí kakor koli se hoče zastran Angleških delavcev, — toliko je gotovo, da bi angleški delavec ne hotel menjati z dobro polovíco manjših kmetov druzih dežel.

(Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

Od javne posilnosti.

(Dalje.)

Sedmi primerlej. Hudobne poškodbe kakoršnega koli kosa deržavnega daljnopisnika (telegrafa), in vsako nalašno motjenje njegove službe, kakor tudi vsaka s premislikom storjena kriva raba te deržavne naprave, naj se kaznujejo, ne gledé na znesek škode, kakor hudodelstva javne posilnosti, s težko ječo od 6 mescov do enega leta, in pri sosebno znameniti škodi ali posebni hudobii, od enega do 5 let.

Osmi primerlej. Ako se kdo brez poprejšne vedi in privoljenja postavne gosposke kakega človeka z zvijačami ali po sili polasti, da bi ga zoper njegovo voljo zvunajni oblasti izročil.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od 5 do 10 let, ktera se pa zamore do 20 let podaljšati, če je žaljenemu žugala nevarnost za življenje, ali pa nevarnost, da bi slobode nazaj ne dobil.

Kdor brez posebnega dovoljenja vlade za kako drugo, ne za cesarsko-austriansko vojskino službo, ljudí nabira, ali kdor o času vojske vojake ali vojaštvu prištete službinike tudi le za to vabi, da bi se v tujih deželah naselili, ali o takem času se z ljudoropstvom zakrivi, da bi druzim, kakor cesarsko-austrianskim vojaškim četam novince ali tuji deržavi osebe vojaštvu prištete kot naselnike pripeljal, postane kriv hudodelstva brez oblastnega nabiranja, in vojaške sodnije ga po posebnih za to obstoječih predpisih preiskavajo in kaznujejo.

Deveti primerlej. Če kdo človeka, nad kterim mu po postavah ne gré nobena oblast, in ko nima za kaj ne hudodelnika ga spoznati, ne imeti ga po pravici za škodljivega ali nevarnega človeka, samolastno zapertega derží; ali kakor koli bodi v uživanju njegove osebne slobode opovera; ali tudi, če kdo koga prime, ko je bil k temu vterjen uzrok viditi, pa on tega berž redni gosposki nalaš ne naznani.

Kazen tega hudodelstva je ječa od 6 mescov do enega leta. Ako bi bilo zapretje čez tri dni terpelo, ali če bi bil vjeti kako škodo, ali zraven odvzete slobode še drugo nepogodo prestal, naj se izreče težka ječa od 1 do 5 let.

Deseti primerlej zapopade kazin za ravnanje s kakim človekom kakor s sužnim. (To se pri nas ne primeri lahko).

Enajsti primerlej. Če kdo žensko zoper nje voljo po sili ali z zvijačami odpelje, namen bodi obernjen na ženitev ali nečistost; ali, ako omoženo žensko, če ona tudi privoli, zakonskemu možu, dete njegovim rodivcom (staršem); varvanca njegovemu varhu ali preskerbniku z zvijačami ali siloma odpelje, naj se je namen tega započetja dosegel, ali ne.

Kazen odpeljanja, če odpeljana oseba ni privolila, ali še ni štirnajstega leta dopolnila, je težka ječa od 5 do 10 let, po meri rabljenih sredstev in nakanjenega ali storjenega zlega. — Ako je pa bila odpeljana oseba že saj štirnajst let stara in je privolila, naj se nalaga težka ječa od 6 mescov do 1 leta.

Dvanajsti primerlej. Hudodelstva javne posilnosti z izsilovanjem postane kriv, kdor

1. kacemu človeku zares silo dela, da bi ga primoral, kaj storiti, terpeti ali opustiti (ako se ne pokaže, da je to djanje kako huje kaznovavno hudodelstvo).

Pod taistim pogojem doprinese ravno to hudodelstvo, kdor,

2. bodi posrednje ali neposrednje, s pisanjem ali z besedo, ali kako drugači, naznanivši svoje imé ali ne, komu s poškodovanjem na životu, slobodi, poštenju ali lastnini preti, v namenu, od njega izžugati, da bi kaj storil, terpel ali opustil, ako je žuganje takošno, da zamore ti, komur se žuga, gledé na razmere in osebne lastnosti njegove, ali na znamenitost zažugovanega zlega, po pravíci v strahu biti; brez razločka, ali merijo omenjene zla proti temu samemu, komur se zažugujejo, proti njegovi rodovini in žlahti, ali proti drugim pod njegovo brambo postavljenim osebam, in ali je žuganje imelo kak uspeh ali ne.

Trinajsti primerlej. Kdor se žuganja, ki je v 12. primerleji omenjeno, in ki zamore, kakor je ondi povedano, vterjene skerbí ali strah delati, samo v ti namen posluži, da bi posamske osebe, občine (soseske) ali okraje v strah in nespokojnost pripravil, doprinese hudodelstvo javne posilnosti z nevarnim pretenjem.

Kazen teh dvéh v 12. in 13. primerleji zaznamovanih hudodelstev je težka ječa od 6 mescov do 1 leta.

Pri obtežavah, zlasti če je bil žaljeni s storjeno silo ali nevarnim žuganjem dalj časa v mučno stanje djan; — če se žuga z umorom ali z zažigom; — če zažugana poškodba več kakor 1000 goldinarjev, ali škoda, ki bi izhajala iz izsiljenega opravljenja, terpljenja ali opušenja, več kakor 300 goldinarjev znese; — ali če bi pretenje merilo proti celim občinam ali okrajem, naj se odmerja kazen s težko ječo od 1 do 5 let.

(Dalje sledí.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

23. pismo.

Dragi prijatel!

Tik Kastelona leží Mola di Gaeta, nekdaj silno staro mesto Lestrigonov, ki so ga „Formia“ imenovali, zdaj pa le velik terg v lepim kraji poleg morja. Iz Mole se vidi na desni Gaeta *), in bolj na levi sta viditi dalječ v morji zala otoka, zdravilna Iskia in vina bogata Pročida.

Unikraj Mole se hribi od ceste odtegnejo, in spet lepe, silno rodovitne ravníne objemajo. Tod je spet po verhih in na ravnim vse polno podertín, ki človeka na nekdanje slavne čase pominjajo. — Po krasni veliki ravníni teče tù 6 milj od Mole reka, ki so jo nekdaj „Liris“ imenovali, in ki ji zdaj „Gariljano“ pravijo. Ta reka dela Minturniško močirje, v kterim se je moral tisti mogočni, strašni, grozovitni Rimljan do vrata pogrezniti, de bi se, po pravíci rêči, še strašnejšimu sovražniku skril, — on, ki je ptuje sovražnike premagal, ki je Kimberjane in Teutone, ko se je Rim pred njimi tresel, in ko se ni nihče več nad-nje upal, poterl, — on, ki je bil iz nič sedemkrat konsul — Mari (Marius) namreč se je moral v tem močirji ko tat skrivati. Pač res strašni časi! Tode k sreči so bili nevredni rimski gospodje takrat že obsojeni.

Čez reko, ki je bila nekdaj meja med Lacjem in Kampanio, pelje lep železen most.

Osem milj naprej je Sesa, majhno mestice verh zaliga griča. Nekteri terdijo, de je nekdanja „Suessa Auruncorum“, ki se ji je tudi „Sinuessa“ reklo, kjer je bil Horaci Virgilja, Plocia in Varia srečal, kakor vès vesel poje:

»Postera lux oritur multo gratissima, namque
Plotius et Varius Sinuessæ, Virgiliusque
Occurunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit; neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!«

Cesta ne pelje skozi mesto, temuč ne dalječ proč prek hriba, kjer je pošta Šent-Agate vsred zalih dobro obdelanih gričev. Ne dalječ od Šent-Agate proti Kapui, kamor je še skoraj 16 milj, so mi že goro kazali, ki oginj bljuva — Vezuvi; pa ko bi se ne bilo močno iz nje kadilo, bi je ne bil mogel od drugih verhov razločiti.

Še nekoliko sim se po zalih gričih med lepo obrašenimi hribi naprej peljal, kar se mi na enkrat Kapuanski dol, silno rodovitna ravnína, ki je ni pregledati, pred očmí razprostori. Serce mi je veselja poskakovalo, ko sim se v Kapuo derdral.

Ob tréh popoldne sim bil že tam. Tode Kapue, ki je bila, kakor Flor pravi „quondam inter tres maximas numerata“, — Kapue, ki je Hanibalu toliko dopadla — pa mu tudi grozno veliko škodila, ker mu je hrabre vojake pokvarila in pomehkužila, — Kapue, ki se je od Hanibala nadjala, de jo bo v poglavno mesto Italie povzdignil, — tiste glasovite Kapue ni — razun nekoliko ostanjkov in žalostnih razvalín, — tiste Kapue, pravim, ni je več. Odkar so jo bili Rimljani zavolj zveze s Hanibalam strašno kazníli, in nje vladarje in poglavarje in plemenitiši gospóde nemilo pomorili, in druge mestnjane ko živino poprodali, se ni mogla več povzdigniti.

Današnja Kapua je pol ure takraj une, med rekama Volturnam in Klaniam.

Mesto, ki šteje komaj 8000 duš, je silna vojna terdnjava, mende perva terdnjava neapolitanskiga kra-

---

*) Kamor je sedanji papež leta 1849 iz Rima bežal. Vred.

ljestva, z dvojnim ali trojnim ozidjem. Kjer je nekdanja slovita Kapua stala, je zdaj le vas, ki se ji „Santa Maria di Capua“ pravi. Sèm sim mislil iz Napola nazaj priti, vse bolj natanjko ogledat; zatoraj sim berž naprej hitel.

Šest milj dalje se pride v Averso, ne lepo, pa silno dolgo mesto, ki šteje do 12.000 duš, v lepi, s krasnim drevjem obrašeni ravníni. Tù se veliko žlahniga sadja prideluje, in terte so kakor nekdaj po Virgiljevim „Ulmis adjungere vites“ po visocih topolih in berstih razpeljane.

Še šest milj, komaj poldrugo uro, naprej je Neapel ali Napola, kamor sim o poli sedmih zvečer prišel. — Prej ko Napolo ogledam, Ti pa hočem daljnost od Rima do Napole po številu pošt in laških milj vkup sostaviti.

Od Rima do Torre a mezza via (do stolpa sred poti) je 1 pošta ali 7 milj, od Torre a mezza via do Albana 1 p. ali 7 m., od Albana do Čintiane $^3/_4$ p. ali 5 m., od Čintiane do Veletri 1 p. ali 7 m., od Veletri do Čisterne 1 p. ali 6 m., od Čisterne do Torre tre ponti $1^2/_4$ p. ali 10 m., od Torre tre ponti do Bocca di fiume 1 p. ali 6 m., od Bocca di fiume do Mese 1 p. ali 6 m., od Mese do Ponte Maggiore 1 p. ali 7 m., od Ponte Maggiore do Teračine 1 p. ali 7 m., od Teračine do Fondi $1^2/_4$ ali 10 m., od Fondi do Itri 1 p. ali 6 m., od Itri do Mole di Gaeta 1 p. ali 6 m., od Mole do Gariljana 1 p. ali 6 m., od Gariljana do Šent-Agate 1 p. ali 6 m., od Šent-Agate do Sparanisi 1 p. ali 8 m., od Sparanisi do Kapue 1 p. ali 8 m., od Kapue do Averse 1 p. ali 6 m., od Averse do Napole 1 p. ali 6 m., — skupej $19^3/_4$ pošt ali 130 milj.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Siska 23. sept. B. Žitna kupčija pri nas se noče nič kaj prav oživiti; kupci in tergovci še zmiraj s ceno nazaj deržé, zatega voljo še ni prodaje veliko. Nove pšenice je dokaj v magacinih; lepo blago se derží sploh po 4 fl. 8 krajc. do 4 fl. 12 kr. vagán, slabji roba se prodaja po 4 fl., pa tudi po 3 fl. 58 kr., in tudi po 3 fl. 56 kr. Za novi amerikanski mlin, ki so ga v Karlovcu napravili in ki zna za celo Horvaško deželo važna naprava biti, je nakupljenih okoli 2000 vaganov pšenice. Koruzo lepe stare in zdrave robe deržé tergovci nazaj in nič kaj je ne ponujajo na prodaj, druge sorte se dobí vagan po 2 fl. 45, 2 fl. 40, pa tudi po 2 fl. 45 kr.; — soršice ni nič, ovsa je prav malo v magacinih, vagán po 1 fl. 50 kr., na drobno tudi po 2 fl., — za proso ni kupca, pa blaga tudi nimamo; ječmen lepe sorte je po 2 fl. in tudi čez.

Voda je sedaj ravno prav velika, zato pa tudi pridejo ladje vsake sorte prav poredama in pripeljejo večidel pšenice; okoli 20.000 vaganov se je vsaki dan pričakuje, tudi ogeršice 6000 vaganov, ki je za Ljubljansko oljarijo namenjena.

Dvé krajnski ladji Anžoka in Plevnika ste pred nekimi dnevi pervikrat v Banat se podale žita za gosp. Baumgartnarja v Ljubljani kupit; na vsaki ladji je bilo 16 hlapcov. Ali bojo srečno opravili, se naprej ne more rêči, hvale vredno je pa na vsako vižo ta začetek, po kterim si bo domače brodnarstvo marsiktero skušnjo pridobilo, ko pride na valove Donave. Iz serca želím, da bi ta perva skušnja se prav srečno opravila in se po tem večkrat ponovila!

Iz Žužemberka 23. sept. J. D. Spet se je letos pri nas očitno poterdilo, da nar boljši pripomoček zoper gnjilobo krompirja je, da se pervi teden po velkim Šmarni izkoplje, in shlajeni in suhi v hram spravi. Nekteri so poskušali vse sorte druge rečí, pesek in gips, so mu krompirjevše poželi, pa vse ni nič pomagalo. Edino to pomaga, da se zgodaj iz zemlje spravi. (To je gotovo, vendar o tem se mora gledati, da je krompir bolj zgodnje sorte, da je tedaj že zrel, ker nezrelo séme ne more nikakor dobro biti za prihodnje leto. Vred.) Tudi je po mojih skušnjah dobro, da se njiva, ki je za krompir namenjena, v jeseni preorje in praha naredí, spomladi pa en teden pred ali po sv. Jurji suhiga gnoja na njivo navozi in njiva spet preorje.

Iz Ljubljane. Pripravíla za novo vstanovitev cesarskih politiških in sodniških gosposk se bojo sedaj začele. Sliši se, da je od c. k. ministerstva tudi v Ljubljano te dni naukaz došel, da se ima komisija iz višjih vradnikov vsakiga oddelka sostaviti, ktera ima prevdariti, v ktere kraje imajo po novi postavi okrajne vradije (Bezirksämter) priti, kje naj bo okrajni komisar za-se in sodnik za-se, v kterih pa oboje oblasti v eni osébi zedinjene, koliko vradnikov se bo pri vsaki vradnii potrebovalo itd. Deželni poglavar se ima prihodnjič le tam cesarski namestnik (Statthalter) imenovati, kjer je dežela tako velika, da bo imela kresije; majhna Krajnska dežela ne bo imela kresij, tedaj se bo c. k. deželni poglavar prihodnjič imenoval c. k. deželni predsednik (Landespräsident); njegovi svetovavci deželni svetovavci (Landesräthe); vse rečí se bojo pri deželnim predsedništvu prihodnjič spet v zboru posvetovale in sklepale. Deželna sodnija ostane nek pod tem imenam le v Ljubljani; deželna višji sodnija, ki je za Krajnsko in Koroško deželo dosihmal v Celovcu bila, pride v Gradec, kjer bo nadsodnija treh dežel, Štajarske, Krajnske in Koroške, zedinjena. Koliko časa pa se bo potrebovalo, vse to v nov red djati, se ne vé, nar manj pol leta.

Novičar iz mnogih krajev.

Svitli cesar se bo 1. oktobra na pot na Horvaško podal; nazaj bo šel iz Varazdina čez Polčane, Marburg in Gradec okoli 26. oktobra. — Nova postava za privilegije je oklicana. — C. k. ministerstvu vunanjih oprav je priporočeno skerbeti, da se kmalo med austriansko in papeževo vlado zveza (konkordat) sklene. — Po naukazu c. k. ministerstva nauka ne smejo v nobenim razredu spodnjiga gimnazia več kot 3 učeniki biti. — V cesarstvu je v vsim skupej 5 milionov in 290.000 s hišnim davkam obloženih hiš. — Za rokodelce se pričakuje nova postava, po kteri je nek dovelj svobodno gibanje rokodelstev izgovorjeno, vendar bo tudi cehna zveza obstala; pravíce rokodelstva imajo le osebne (na peršono) biti, vdova smé rokodelstvo obderžati, ako delovodja vdinja; za omiko rokodelskih učencov in podmojstrov se bo skerbelo. — Čeravno bo deržavni zakonik v različnih jezicih jenjal, se bojo vendar postave na Dunaji pri ministerstvu iz nemškiga v druge jezike prestavljale in natiskovale za vse dežele. — Več grajšanov si prizadeva družbo osnovati za drênažo. — Ren je veliko povodinj napravil. — Zdaj že tudi vladni časnik v Parizu govorí od cesarstva Francoskiga. — Po narnovejšim telegrafnim naznanilu so v Marseill-u zasačili strašno, tako imenovano peklensko mašino s 1500 pušami, tudi zakletvo so zasledili. — 11. listopada se bo zbral deržavni zbor Angleški. — Umerliga vojvoda Wellingtona ne bojo popred pokopali, preden se deržavni zbor ne bo snidel, ki bo kraljico prosil, da naj se „pervi mož“ Angleškiga z nar veči slavo pokoplje. — Zmiraj več se znaminj ojstre zime kaže; zvečer 17. t. m. se je v Šverinu prikazala svitla burjava (Nordlicht).

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*